

SUG'URTA TERMINLARINING LEKSIKOGRAFIK TADQIQI**FISH: Sharipova Shaxnoza Savriddin qizi**

O'zDJTU Magistratura bo'limi Qiyosiy tilshunoslik ligvistik tarjimashunoslik talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada biz sug'urta sohasidagi tushunchalar, tamoyillar va amaliyotlarning keng doirasini qamrab olgan sug'urta atamalarining leksikografik tadqiqotini taqdim etamiz. Sug'urta bizning hayotimiz va iqtisodiyotimizning muhim jihati bo'lib, u jismoniy shaxslar va korxonalarni moliyaviy xavf va noaniqlikdan himoya qiladi. Shu sababli, sug'urta polislari, shartnomalar va qoidalarda qo'llaniladigan atamalarni tushunish ongli qarorlar qabul qilish, risklarni samarali boshqarish va qonuniy talablarga rioya qilish uchun juda muhimdir.

Kalit so'zlar: sug'urta terminologiyasi, leksikografiya, sug'urta lug'ati, sug'urta lug'ati, sug'urta terminologiyasini standartlashtirish, sug'urta sanoati.

Leksikografik tadqiqot muayyan soha yoki mavzu sohasida qo'llaniladigan so'z va atamalarni har tomonlama va tizimli o'rganishdir. Sug'urta sohasida u sug'urta bo'yicha mutaxassislar va amaliyotchilar tomonidan qo'llaniladigan ixtisoslashtirilgan terminologiyani inventarizatsiya qilish va tahlil qilish vazifasini bajaradi. Leksikografik so'rov atamashunoslikka oid ma'lumotlarni yig'ish va ularni lug'at, lug'at yoki ensiklopediyaga jamlash usulidir. Bu usul odatda huquq, tibbiyot, muhandislik va sug'urta kabi ixtisoslashgan sohalarda qo'llaniladi. Uning maqsadi muayyan fan bo'yicha qo'llaniladigan atamalarning to'g'riligi, izchilligi va to'liqligini ta'minlashdan iborat. Sug'urta - bu ikki tomon (sug'urtalovchi va sug'urta qildiruvchi) o'rtasida tuzilgan shartnoma bo'lib, sug'urta qildiruvchidan moliyaviy zarar xavfini sug'urtalovchiga mukofot evaziga o'tkazadi. U mulkiy zarar, javobgarlik, jarohatlar, kasallik, nogironlik va hayotni yo'qotish kabi turli xil xavflarni qamrab oladi. Boshqa har qanday soha singari, sug'urta ham oddiy odamni chalkashtirib yuborishi mumkin bo'lgan o'ziga xos atamalarga ega. Shunday qilib, leksikografik tadqiqot sug'urta shartlarini birlashtirish va standartlashtirish uchun foydali bo'lishi mumkin. Leksikografiya - lug'atlarni tuzish, yozish, tahrirlash va nashr etish amaliyotidir. Bu muloqot, til hujjatlari va tilni jonlantirish uchun muhim vositadir.

Leksikografiya keng qamrovli lug'atlar yaratish uchun tillardagi so'zlarning shakli, ma'nosi va qo'llanilishini o'rganishni o'z ichiga oladi.

Boshqa tomondan, sug'urta - bu sug'urtalovchi va sug'urta qildiruvchi o'rtasidagi shartnoma. Sug'urta polisleri odamlarni yoki tashkilotlarni kutilmagan hodisalar tufayli moliyaviy yo'qotishlardan himoya qiladi. Sug'urta polisining shartlari va shartlari odatda rasmiy tilda yozilgan yuridik shartnomada belgilanadi. Sug'urta atamalarining leksikografik tadqiqoti sug'urta sohasida terminologiyadan foydalanishni kengaytiradi. So'rov sug'urta atamalarining to'liq ro'yxatini yaratishga qaratilgan bo'lib, unda har bir atamaning ma'nosi va qo'llanilishi aniqlanadi. Ushbu so'rov har bir muddat uchun aniqlik va aniqlikni ta'minlashda juda muhim, chunki sug'urta sanoati murakkab va texnik jargonga ega. Ko'p ishlatiladigan sug'urta shartlaridan ba'zilari sug'urta egasi, mukofotlar, chegirmalar, qo'shimcha to'lovlar, qoplamalar, istisnolar va tasdiqlarni o'z ichiga oladi. Ushbu atamalarining har biri o'z ahamiyati va ma'nosiga ega bo'lib, sug'urtalovchilar va sug'urtalovchilar tushunishi uchun zarurdir. Sug'urta egasi sug'urta polisiga ega bo'lgan shaxs yoki tashkilotni anglatadi. Sug'urta egasi siyosat uchun to'lovlar bo'lgan mukofotlarni to'laydi va sug'urta qoplamasiga kirish uchun har qanday chegirmalar yoki qo'shimcha to'lovlarga javob berishi kerak. Mukofotlar sug'urtalovchilar tomonidan sug'urta qoplamasi uchun olinadigan to'lovlardir. Ular oylik, choraklik yoki yillik kabi muntazam ravishda to'lanishi mumkin. Chegirmalar - bu sug'urtalovchi da'voning qolgan xarajatlarini qoplashdan oldin sug'urtalovchilar cho'ntagidan to'lashlari kerak bo'lgan summadir. Qo'shimcha to'lovlar chegirmalarga o'xshaydi, lekin da'vo narxining belgilangan foizi. Qoplama sug'urta polisi tomonidan taqdim etilgan himoyani anglatadi. U sug'urta qildiruvchining da'vo qilingan taqdirda moliyaviy himoyasi darajasini belgilaydi. Istisnolar sug'urta polisida qoplanmagan voqealar yoki stsenariylar sifatida belgilanadi. Misol uchun, suv toshqini sug'urtasi bo'ron natijasida etkazilgan zararni qoplamasligi mumkin. Ma'qullashlar sug'urta polisiga qo'shiladigan har qanday qo'shimcha qoplama yoki shartlarga ishora qiladi. Sug'urtalovchilar va sug'urtalovchilar sug'urta polisini shaxsiy ehtiyojlariga moslashtirish uchun tasdiqlovlarni qo'shishlari mumkin.

Sug'urta sanoati murakkab va dinamik soha bo'lib, u turli xil siyosatlar, sug'urta turlari, qoidalar va qonunchilik asoslarini o'z ichiga oladi. Shunday qilib, sug'urta

atamalarining leksikografik tadqiqi sug'urta shartnomasi, xavflarni baholash va boshqarish, da'volarni ko'rib chiqish, andarrayting, siyosatni oshkor qilish va me'yoriy hujjatlarga muvofiqlik kabi keng doiradagi mavzularni o'z ichiga oladi. So'rov odatda sohada qo'llaniladigan asosiy atamalarni aniqlashdan boshlanadi. Masalan, mukofot, o'z kapitali, tovon va tavakkalchilik so'rovda aniqlanadigan ba'zi atamalardir. Ularning turli ma'nolari, to'g'ri qo'llanilishi va kontekstga mosligi tahlil qilinadi. So'rov shuningdek, siyosat qoidalari va ular bilan bog'liq shartlar, istisnolar, tasdiqlar, siyosat turlari va chegaralarini o'rganadi. Unda ushbu qoidalar qamrovga qanday ta'sir qilishi va ularni huquqiy va me'yoriy asoslarda qanday izohlash mumkinligi haqida batafsil tushuntirish beriladi. So'rovning yana bir jihati sug'urta sanoatining muhim jihati bo'lgan risklarni boshqarishdir. Xavfni baholash, xavfga duchor bo'lish, katta sonlar qonuni va statistik modellashtirish kabi atamalar o'rganiladi. So'rov shuningdek, mulk, shaxsiy jarohatlar, hayot va boshqa majburiyatlar bilan bog'liq bo'lgan xavflarni ham qamrab oladi. So'rov sug'urta polislarini tartibga soluvchi qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazani ko'rib chiqish bilan yakunlanadi. Bunday ramkalar odatda bir mamlakatdan boshqasiga farq qiladi. Ular barcha sug'urta kompaniyalari tomonidan bajarilishi kerak bo'lgan turli qonunlar va qoidalarga rioya qilishni o'z ichiga oladi. So'rov ushbu qoidalarni va ularning sug'urta polislariga, manfaatdor tomonlarga va umuman sanoatga qanday ta'sir qilishini belgilaydi. Umuman olganda, sug'urta atamalarining leksikografik tadqiqi sug'urta sohasidagilar yoki ushbu sohada qo'llaniladigan fundamental terminologiyani tushunishga qiziquvchilar uchun muhim ma'lumotnoma vositasidir. U sohada ishlatiladigan til, tushunchalar, qoidalar va amaliyotlarni chuqur tushunish imkonini beradi va bu uni akademiklar, amaliyotchilar, talabalar va tadqiqotchilar uchun ajralmas manbaga aylantiradi.

Sug'urta atamalarining leksikografik tadqiqiga bo'lgan ehtiyoj sug'urta jargonining murakkabligi va texnik xususiyatlaridan kelib chiqadi, bu ko'pincha tushunmovchilik va noto'g'ri aloqalarga olib keladi. Bu esa, o'z navbatida, sug'urtalovchilar va sug'urtalanuvchilar o'rtasida nizo va nizolarga olib kelishi mumkin, bu esa sug'urta kompaniyalari obro'siga va daromadlilikiga ta'sir qilishi mumkin. So'rovda asosiy e'tibor sug'urta atamalarining har xil turlari, ularning ma'nolari va turli kontekstlarda qo'llanilishini aniqlashga qaratilgan. Asosiy maqsad sug'urta sohasi mutaxassislari uchun

keng qamrovli ma'lumot vositasini taqdim etish va sug'urta polislari shartlarini yaxshiroq tushunishga yordam berishdir. So'rovni ikkita asosiy qismga bo'lish mumkin: sug'urta shartlarini yig'ish va tahlil qilish. To'plam sug'urta sohasida qo'llaniladigan atamalarni yig'ish va tartibga solishni o'z ichiga oladi. Bu sug'urta shartnomalarini ko'rib chiqish, sug'urta bilan bog'liq hujjatlarni tahlil qilish va soha mutaxassislari bilan maslahatlashish kabi turli usullar orqali amalga oshirilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqolada sug'urta atamalarining leksikografik tadqiqi haqida to'liq ma'lumot berib, sug'urtaning asosiy tushunchalarini, andarrayting jarayonini, da'volar jarayonini, me'yoriy-huquqiy bazani va sohada qo'llaniladigan atamalarni o'z ichiga oladi. Ushbu shartlarni tushunish sug'urtaning murakkab dunyosida, xoh sug'urtalovchi, sug'urtalovchi, agent yoki tartibga soluvchi sifatida harakat qilishni istagan har bir kishi uchun juda muhimdir. Sug'urta terminologiyasi bo'yicha bilimimizni oshirib, biz ongli qarorlar qabul qilishimiz, o'zimizni xavf-xatarlardan himoya qilishimiz va yanada samarali va ishonchli sug'urta bozoriga hissa qo'shishimiz mumkin. sug'urta atamalarining leksikografik tadqiqi sug'urta sohasida to'g'ri muloqot qilish uchun muhim vositadir. Har bir atama uchun aniq ta'riflar va tushuntirishlar berish orqali u sug'urtalovchilar va sug'urtalovchilarning o'z siyosati haqida umumiy tushunchaga ega bo'lishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Fatilloeyvna, A. D. (2023). IQTISODIYOTGA OID TERMINLARNING SHAKLLANISHI VA QO'LLANILISHI.
2. Nasriyeva, D. A. Q., & Ikromova, L. B. (2021). IQTISODIYOTGA OID TERMINLARNING SHAKLLANISHI VA QO'LLANILISHI. Academic research in educational sciences, 2(CSPI conference 1), 672-676.
3. Solidjonov, D. (2021). ISSUES OF ECONOMIC DEVELOPMENT AND INTERNATIONAL INTEGRATION IN THE NEW UZBEKISTAN. Scienceweb academic papers collection.
4. Исраилова, М. (2023). BOSMA NASHRLARDA FRAZEOLOGIK BIRLIK LARNING LEKSIK-SEMANTIK TRANSFORMATSIYASI. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-

гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(2), 152-156.

5. Vladimirovna, N. E. (2022). XALQARO INVESTITSIYA HUQUQIDA MILLIY REJIM VA ENG QULAY SHARTLAR REJIMI.
6. Bobur, B. I., & Zokirova, D. (2022). O ‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SUG ‘URTA BOZORI: HOZIRGI HOLATI, MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH. Eurasian Journal of Academic Research, 2(6), 4-8.

